

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark

Statlige forventninger til kommunene i Vestfold og Telemark i 2020

**Fylkesmannen i
Vestfold og Telemark
og noen øvrige regionale
statlige etater**

KAP. 1 INNLEDNING

Fylkesmannsembetene i Vestfold og Telemark ble slått sammen 1.1.2019. Embetet i Vestfold har, sammen med andre regionale statsetater, hvert år utarbeidet et *forventningsbrev* til kommunene. Dette har vært et sentralt dokument i myndighetsdialogen mellom regional stat og kommunene i Vestfold i flere år. Embetet i Telemark har også tidligere utarbeidet dokumenter med lignende formål.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark tar sikte på å utvikle kommunedialogen gjennom å bygge videre på det beste fra hvert av de to embetene. Her må både Vestfold- og Telemark-erfaringer trekkes inn. Vi inviterer kommunene i dagens to fylker til å spille inn synspunkter på dialogen mellom fylkesmannen og kommunene, og vil legge til rette for det kommende år.

Vi har for 2020, etter mal fra det gamle embetet i Vestfold, utarbeidet et forventningsbrev til kommunene i Vestfold og Telemark. Formålet med forventningsbrevet er et ønske om

- effektiv styringskommunikasjon mellom staten og kommunene; både for å klargjøre ansvarsdelingen mellom nivåene, herunder kommunenes ansvar, og det lokale handlingsrommet
- å identifisere behov for samordning mellom sektorer i stat og kommune
- dialog og læring mellom kommunene og regional stat

I brevet formidler vi derfor styringssignaler gitt gjennom bl.a. lover, forskrifter, stortingsmeldinger og deres behandling, rikspolitiske retningslinjer, rundskriv, statsbudsjettet, de tilhørende tildelingsbrev til statsetatene og kommuneproposisjonen. Vi angir forventningene som krav (*må/skal*) eller prioriteringssignaler (*bør*). Dette skillet er sentralt, for å tydeliggjøre det kommunale handlingsrommet.

Forventningsbrevet erstatter ikke statens kontinuerlige kommunikasjon med kommunene, men er et årlig forsøk på å gi bedre oversikt, helhet og sammenheng på strategisk nivå. Ved eventuelle vesentlige endringer gjennom året vil kommunene bli særskilt informert.

Brevet er *ikke* en fullstendig oppgaveliste. I fokus står særlig nye eller justerte krav og oppgaver til kommunene, statlige satsninger, jf. også konsultasjonsordningen, samt områder hvor det er ønskelig at kommunenes resultater forbedres.

Forventningene er systematisert og satt opp i tabellformat for å fremme kommunenes oppgaveløsning, uavhengig av organisering, slik:

1. Rettssikkerhet, helse, miljø og sikkerhet (HMS), internkontroll (IK) og inkluderende arbeidsliv (IA)
2. Fellesgoder og næring, herunder arealforvaltning, transport, miljøvern, landbruk og samfunnssikkerhet
3. Personrettet tjenesteyting, herunder velferd (helse, omsorg og sosial), oppvekst og opplæring, samt kirkespørsmål

Kommunenes tilbakemeldinger og den systematiske dialogen mellom regional stat og kommunene er viktig. Fylkesmannen vil anmode de kommunene som har skriftlig oppfølging av forventningsbrevet om også å oversende denne til Fylkesmannen. Slike tilbakemeldinger, sammen med forslag til forbedringer, vil kunne gjøre forventningsbrevet enda mer nyttig, eller bidra til nye metoder i dialogen.

26. juni 2019

Per Arne Olsen

Fylkesmannen i Vestfold

KAP. 2 RETTSSIKKERHET, HELSE, MILJØ OG SIKKERHET (HMS), INTERNKONTROLL (IK) OG INKLUDERENDE ARBEIDSLIV (IA)

2.1. RETTSSIKKERHET OG GOD FORVALTNING

Statsetatenes rolle som klage-, tilsyns- og veiledningsinstans overfor kommunene gir dem et ansvar for å se til at saksbehandlingen foregår på en formelt sett tilfredsstillende måte. Publikums innsyn i de saker som er til behandling i kommunen er en viktig del av lokaldemokratiet. Dette krever at kommunen etablerer gode rutiner og gir medarbeiderne god og tilstrekkelig opplæring i offentlighetslovens regler og at kommunelovens regler om møteoffentlighet praktiseres korrekt. Vi minner om at sakshenvendelser direkte til politikere bør journalføres, slik at alle relevante dokumenter i den enkelte sak kan gjøres offentlig tilgjengelig.

Serviceerklæringer for hele den kommunale forvaltning eller for utvalgte deler av den, jf. *Forvaltningslovens krav om å opplyse om behandlingstid*, kan være én god strategi. Kommunene bør også sørge for at politikere gis et kompetansetilbud på generelle forvaltningsrettslige temaer, i tillegg til opplæring i relevante særlover.

Forventning	Signaldokument nasjonale mål	Krav/pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunen bør på alle saksfelt der det fattes enkeltvedtak, etablere behandlingsprosedyrer som inneholder maler, standarder m.v. tilpasset forvaltningslovens krav.	Forvaltningsloven		X		
2. Kommunene bør sørge for at alle ledere/saksbehandlere har tilstrekkelig kunnskap om forvaltningslovens krav og eventuelle spesielle saksbehandlingsregler tilknyttet den faglige virksomhet på det enkelte saksfelt.	Forvaltningsloven		X		Fylkesmannen kan bistå med opplæring i lovens hovedprinsipper og imøteser tilbakemelding om behovet fra kommunene.
3. Kommunene må sørge for at rutinene for praktisering av offentliglova ivaretas av alle som håndterer innsynskrav. Det bør også gis opplæring i lovens sentrale prinsipper, særlig i forhold til arkivpersonale og de som håndterer innsynskrav.	Offentlighetsloven		X		Ved enkelthenvendelser kan Fylkesmannen gi veiledning på generell basis. Videre kan vi bistå med opplæring i lovens hovedprinsipper etter avtale.

Styringsdokumenter:

- *Lov om behandlingsmåten i forvaltning saker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967.*
- *Lov om offentlighet i forvaltningen av 19.mai 2006 nr. 16.*

2.2 HELSE, MILJØ OG SIKKERHET (HMS), INTERNKONTROLL (IK) OG INKLUDERENDE ARBEIDSLIV

På HMS-området gjelder Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter. Hjemmelsgrunnlaget i henholdsvis arbeidsmiljø-, forurensnings- og produktkontrollloven er særlig relevant. Det er viktig at kommunen sentralt har planer for tiltak som ikke kan løses i den enkelte enhet.

Kommunenes internkontroll bør ha en helhetlig og hensiktsmessig utforming; dvs. at dobbeltarbeid og uklare ansvarsforhold unngås. Forenkling av dokumentasjon (og mengde) bør tilstrebes; kommunen må i størst mulig grad ses som én virksomhet, der IK er forankret i ledelsen. Metoder og prinsipper for internkontroll er sammenfallende på tvers av regulerings- og sektorgrenser. IK-planer og -tiltak skal prioriteres med utgangspunkt i risikovurderinger.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Fylkesmannen i Vestfold og Telemark vektlegger at kommunene tar aktive grep for å ivareta den norske modellen for et seriøst arbeidsliv. Den norske modellen er stadig mer truet av arbeidslivskriminalitet. Vi anbefaler at kommunene vedtar egne seriøsitetsbestemmelser til bruk i bygge- og anleggskontrakter, slik at man bidrar til at det ikke skjer arbeidslivskriminalitet i offentlige bygge- og anleggskontrakter. Innføring og harmonisering av seriøsitetsbestemmelser, utvikling av bedre kontrollsystemer og mer aktiv innsats i leverandørutvikling vil være viktige tiltak i kommunene.			X		
2. For å få tatt tak i HMS og arbeidsvilkårene også for utenlandske arbeidstakere er det viktig å få oppdragsgiver på banen, dvs. kommunen. Byggherreforskriften krever samordning av HMS-arbeidet. Målet er å sikre utenlandske arbeidstakere lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår norske arbeidstakere har, samtidig som en unngår konkurransevridning til ulempe for norske virksomheter og arbeidstakere. Kommunene oppfordres til å sørge for at firmaene som benyttes har arbeids- og lønnsvilkår i samsvar med norske regler og at dette tas opp i kontraktsfasen.	<i>Internkontrollforskriften § 6</i> <i>Byggherreforskriften</i> <i>Jf. Arbeidsmiljøloven</i>	X X X			Etter EU-utvidelsen 1. mai 2004 har mange tusen personer fra de nye medlemslandene fått arbeidstillatelse (oppholdstillatelse) i Norge. Generelt er det på byggeplasser fortsatt en god del svikt i forhold til sikkerhetsbestemmelser og systematisk HMS-arbeid. Arbeidsgiver plikter å gi nødvendig informasjon/opplæring som er forståelig for arbeidstakeren. Lover og forskrifter kan finnes på Arbeidstilsynets nettsider: www.arbeidstilsynet.no
3. Psykososiale problemstillinger som konflikter, trakassering og mobbing er risikofaktorer i arbeidslivet som kan gi alvorlige konsekvenser for arbeidstakernes helse.	<i>Arbeidsmiljøloven §§ 4-1 og 4-3</i>	X			

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
Kommunen skal ha opplæring av sine ansatte og kunnskap om konflikthåndtering. Det samme gjelder vold og trusler som er en økende problemstilling i kommunale enheter. Arbeidsgiver plikter å gjøre risikovurderinger og skal sørge for opplæring og øvelse i forebygging og håndtering av vold- og trusselsituasjoner.	<i>Forskrift om utførelse av arbeid kap. 23A</i>	X			
4. Ny lovgivning om varslere i arbeidsmiljøloven stiller krav til mer systematisk bruk av avviksmeldinger og tydelige kommunikasjonskanaler. På denne måten skal kommunene fremme ytringsfriheten i arbeidslivet på en bærekraftig måte, slik at det kan fokuseres på interne forhold i organisasjonene.	<i>Arbeidsmiljøloven Kap. 2A Varsling</i>	X			De senere årene har vi sett flere eksempler på at arbeidstakere som velger å ytre seg offentlig om kritikkverdige forhold ved arbeidssituasjonen blir beskyldt for illojalitet av arbeidsgiver. Enkelte arbeidstakere har også opplevd å føle seg uønsket på arbeidsplassen etter at de har "blåst i fløyten". Tidspress, manglende positiv fokusering på avviksrapportering fra ledelsens side og rollemodell-læring i yrket virker dermed inn på den enkeltes vurdering av hva som skal defineres som avvik. Den ansatte sosialiseres inn i rådende praksis på arbeidsplassen, og lærer hvilken holdning/innstilling som "lønner seg". Resultatet er ofte taushet. Avvik blir normalen, og faglig forsvarlig drift kan komme i konflikt med gjeldende praksis.
5. Opplæring for ledere: Arbeidsmiljøloven § 3-5 pålegger arbeidsgiver å gjennomgå opplæring i helse-, miljø og sikkerhetsarbeid. Arbeidstilsynet stiller krav om at arbeidsgiver skriftlig skal kunne dokumentere en eller annen form for kvalifisert opplæring.	<i>Arbeidsmiljøloven §3-5</i>	X			Informasjon om hva HMS-opplæring for ledere skal inneholde finnes på www.arbeidstilsynet.no

Styringsdokumenter:

- *Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø (arbeidsmiljøloven), 4. februar 1977 nr. 4. (). Se også www.arbeidstilsynet.no.*
- *Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften), fastsatt ved kgl. res. 6. desember 1996.*
- *Folketrygdloven*

KAP. 3 FELLESGODER OG NÆRING

Plan- og bygningsloven gir lokale myndigheter muligheten til å møte klimautfordringene, stoppe tapet av det biologiske mangfoldet, redusere forbruket av dyrka mark, og sikre folks tilgang til friluftsliv og rekreasjonsområder.

Naturmangfoldloven som trådte i kraft 1. juli 2009 innledet en ny epoke i norsk naturforvaltning. Når natur er truet har myndigheten en plikt til å vurdere tiltak. Loven gir regler om bærekraftig bruk og vern av naturen, ikke minst utenfor verneområdene.

Et nytt og viktig verktøy for kommunen er nettsiden miljøkommune.no. Siden er en veiviser i kommunal planlegging og miljøforvaltning og er resultatet av et samarbeid mellom fem direktorater og MD. Se www.miljokommune.no og <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/pressemeldinger/2013/nytt-nettsted-gir-kommunene-miljooppskri.html?id=725603>

Særlige miljømessige forhold kan tas med i kommunenes søknader til Fylkesmannen om tildeling av prosjektskjønnsmidler. Fylkesmannen viser til eget brev om fornyingsmidlene i begynnelsen av året.

3.1 AREALFORVALTNING

Fylkesmannens miljøavdeling skal påse at den kommunale arealforvaltningen ikke er i strid med nasjonale og viktige regionale interesser - hjemlet i lover, forskrifter og statlige retningslinjer - innen miljøvern, landbruk, samfunnsikkerhet, helse og sosial og barn og unges interesser. Så lenge en arealsak ikke er i strid med slike interesser, ligger det til det kommunale selvstyret å velge løsning.

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023 ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019. De nasjonale forventningene skal følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer, og legges til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen. Regjeringen legger vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringen la i statsbudsjettet for 2019 fram en revidert nasjonal jordvernstrategi. Nye statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning ble fastsatt ved kgl.res. av 28. september 2018.

Nedenfor presenterer vi kun nye forventninger og slike som er løftet fram av nasjonale myndigheter. Vi viser for øvrig til www.planportal.no. Her gis en oversikt over nasjonale interesser i arealforvaltningen.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/ støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Jordvern: Regjeringen la i statsbudsjettet for 2019 frem revidert jordvernstrategi. Regjeringen og Stortinget fremholder at det er svært viktig å verne om de beste jordressursene. I Innst. 131 S (2018-2019) påpeker stortingsflertallet at det særlig er matjord i de sentrale strøkene som trenger et sterkere vern enn den har i dag. Vestfold og nedre Telemark har landets beste arealer for matproduksjon. Det er viktig at kommunene vektlegger jordverninteressene sterkt. Regjeringen vil ta i bruk virkemidler i plan- og bygningsloven for å sikre dyrka mark for fremtidige generasjoner.	Plan- og bygningsloven Jord-, skog-, konsesjonslov Meld. St. 11 (2016–2017) - Endring og utvikling, og innstilling fra næringskomiteen. Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014) Innst. 131S (2018-2019) Prop. 1 S (2018–2019)	X			PBL §3-1 b angir sikring av jordressursene som en viktig oppgave og hensyn som må ivaretas i planlegging etter loven.
2. Redusere utslipp av klimagasser: Utbyggingsmønster og transportsystem må samordnes med sikte på redusert transportbehov og reduserte utslipp av klimagasser. Kommunene skal legge vekt på utvikling av kompakte byer og tettsteder, og bygge tett rundt kollektivknutepunkter. Samtidig skal naturverdier og mulighet for friluftsliv i nærmiljøet bevares.	Plan- og bygningsloven §3-1 Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014) Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018) Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2019)	X			Kommunene bør ha utslippsreduksjoner som tema gjennom hele kommuneplanprosessen, fra planstrategi til samfunnsdel og arealplankart med bestemmelser og retningslinjer.
3. Klimatilpasning: Kommunene skal i all arealplanlegging ta hensyn til konsekvensene av klimaendringene, blant annet mer ekstremnedbør, større fare for ras og utglidninger og havnivåstigning. Det stilles klare krav til overvannshåndtering i planleggingen. Kommunene oppfordres til å prioritere sammenhengende grønnstruktur og åpne vannveier for blant annet å dempe effekten av klimaendringene. Planer som behandler klima- og energispørsmål skal følges opp gjennom handlingsdelen og mer detaljerte planlegging, og legges til grunn og gi føringer for kommunenes øvrige myndighets- og virksomhetsutøvelse. Planer som behandler	Plan- og bygningsloven § 4-3 Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018) Havnivåstigning og stormflo – samfunnssikkerhet i kommunal planlegging (DSB 2016).	X			Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyser gjennomføres for planområdet, eller selv foreta slik analyse (plan- og bygningsloven § 4-3) SPR BATP krever at det skal tas hensyn til «forsvarlig overvannshåndtering» i planleggingen.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/ støtte/ kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
klimate og energispørsmål skal vurderes revidert minst hvert fjerde år.	Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014) Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2019)				
4. Strandsonen: Stortinget og regjeringen ønsker en streng og langsiktig strandsoneforvaltning. Det skal svært mye til før dispensasjon kan gis til bygging, spesielt i områder med stort utbyggingspress. Kystkommunene i Vestfold og Telemark har stort utbyggingspress. Dispensasjon kan kun innvilges der tiltaket faktisk er til fordel for de allmenne interesser. Byggeforbudet i 100-metersbeltet gjelder også i byggeområder, dersom kommunen ikke fastsetter annen byggegrense.	Plan- og bygningsloven § 1-8 Statlige planretningslinjer for en differensiert forvaltning av strandsonen (2014)	X			Jfr. plan- og bygningsloven § 1-8 og kap. 19.
5. Naturmangfold: Omdisponering av areal er den viktigste årsaken til tap av naturmangfold. Naturmangfoldloven og stedfestet informasjon om biomangfold i Miljødirektoratets naturbase og Artsdatabankens artskart skal legges til grunn i all kommunal plan- og byggesaksbehandling som berører natur.	Naturmangfoldloven §§4- 14, 23-24, 52-56 Veileder til kap. II i Naturmangfoldloven Veileder til forskrift om prioriterte arter, DN-håndbok 1-2012	X			http://www.fylkesmannen.no/Vestfold/Miljo-og-klimate/Naturmangfold/Naturmangfoldloven/
6. Kartgrunnlaget: Det offisielle kartgrunnlaget (DOK). DOK skal være av så god kvalitet at kunnskapsgrunnlaget for arealplanlegging, byggesaker, konsekvensutredninger, risiko- og sårbarhetsvurderinger bedres. Datasettgrunnlag ift kart skal dokumenteres av kommunene	Plan- og bygningsloven Kart- og planforskriften Veileder til forskrift om kart, stedfestet informasjon, arealformål og digitalt planregister	X			
7. Boligsosiale hensyn: Kommunene bør ta opp boligsosiale hensyn i areal- og samfunnsplanleggingen. Kommunene bør gjennom tilrettelegging for tilstrekkelig og variert boligbygging bidra til å fremskaffe egnede boliger til vanskeligstilte grupper.	Bolig for velferd (Husbanken 2014) veiviseren.no		X		

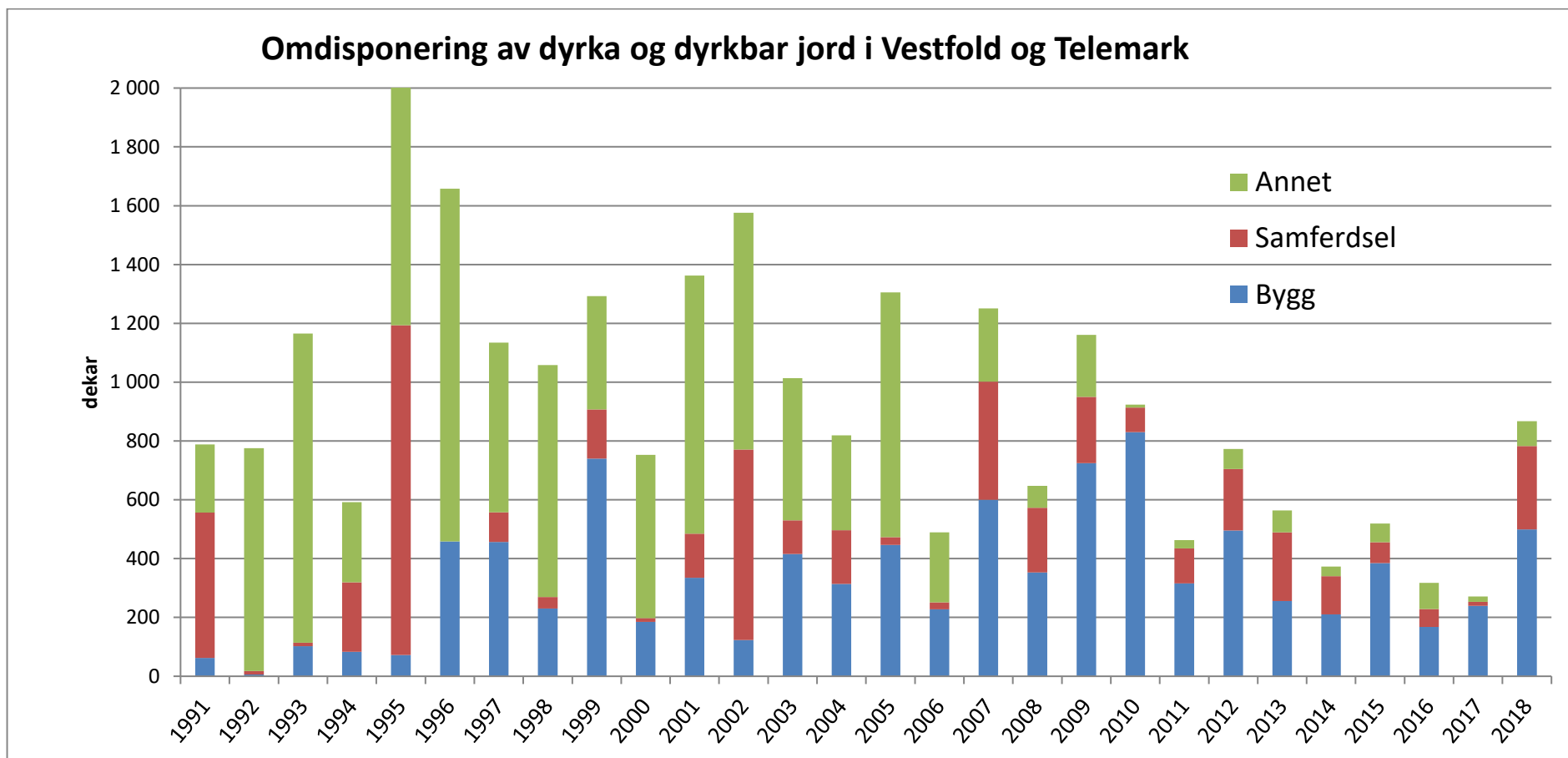
Styringsdokumenter:

- Viktige nasjonale styringsdokumenter er angitt på nettstedet www.planportal.no med linker direkte til dokumentene.
- Se også [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging](#) i medhold av § 6-1 i plan- og bygningsloven.

Kommunenes handlingsrom

Når det gjelder behandling av konsesjonssaker, viser vi til kapittel 4.4 Landbruk.

Figur 1: Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i Vestfold. Kilde: SSB (fra 2005) og Fylkesmannens landbruksavdeling (1991-2004).

Stortinget fastsatte i 2015 et mål om at den årlige omdisponeringen av dyrka jord må være under 4000 dekar og ba regjeringen om at målet nås gradvis innen 2020. Vestfold og Telemark har 7,3 % av landets dyrka mark. Hvis Vestfold og Telemark skal ta sin forholdsmessige del av målet på 4000 dekar, vil det si at den årlige omdisponeringen må være på 290 dekar eller mindre. I 2018 ble det omdisponert 330 dekar dyrka jord (resten av totalt 868 dekar var dyrkbar jord). Omdisponering av mindre enn 290 dekar dyrka mark årlig, krever bevisst planlegging og styring av arealbruken i kommunene. Tallene for 2018 er foreløpige.

3.2 MILJØVERN, KLIMA OG ENERGI

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Som følge av klimaendringer skal kommunene også planlegge og tilrettelegge tiltak på avløpsnett som begrenser forurensninger på avveie og reduserer fremmedvannmengder til rensesanleggene.	Meld. St. 33 (2012–2013) Klimatilpasning i Norge Forurensnings-forskriften kap. 13 og 14. Miljødirektoratets veileder om mulige tiltak i avløpsanlegg (TA-2317)	X			Mer informasjon finnes på www.miljokommune.no Se rapport fra Norsk Vann Klimatilpasningstiltak innen vann og avløp
2. Kommunene bør bidra til å oppfylle regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram i tråd med fylkestingsvedtak høsten 2015 og Regjeringens godkjenning i 2016. Dette vil især omfatte rens tiltak innenfor avløp og jordbruk. Videre anbefales tverrfaglig samarbeid om tiltaksgjennomføring og løpende vannovervåking gjennom vannområdeorganisering.	Forskrift om rammer for vannforvaltningen av 15.12.06 med senere endringer, kfr. §§ 22, 23 og 29		X		
3. For kommunale avløpsanlegg hvor Fylkesmannen er forurensningsmyndighet for vil krav om rensing av organisk stoff utløses når en «vesentlig endring» inntreffer. Dette innebærer blant annet når tilførselen til avløpsanleggene øker med inntil 5000 pe (BOF ₅), beregnet fra 2007. Kommunene må selv gi beskjed til Fylkesmannen i god tid før «vesentlig endring» inntreffer.	Forurensningsforskriften kap. 14	X			
4. Avfall kan inneholde mye miljøgifter som spres i naturen hvis det kommer på avveie eller brennes ukontrollert. Som forurensningsmyndighet skal kommunen blant annet: føre tilsyn med forsøplingssituasjonen i kommunen og følge opp forsøplingssaker og saker om ulovlig lagring av brukte gjenstander føre tilsyn med åpen brenning og brenning av avfall i småovner	Forurensningsloven §§ 7 fjerde ledd, 28, 37 og 48 første ledd. Miljødirektoratets veileder om ulovlige avfallsplasser (TA-2382)	X			Mer informasjon finnes på www.miljokommune.no
5. Kommunene er forpliktet til å holde grunnforurensningsdatabasen oppdatert til enhver tid. Aktuelle data fra bygge- og gravesaker skal legges inn.	Forurensningsforskriften kap. 2. Miljødirektoratets veileder om kommunenes rapportering (TA-2659/2010)	X			

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
6. Kommunene skal ta drikkevannshensyn i sitt planarbeid og når de gir tillatelser etter relevant regelverk som kan påvirke drikkevannskilder eller deres tilsigsområde.	Drikkevannsforskriften §§ 4, 12, 26	X			Mattilsynet forventer å bli hørt i alle saker hvor drikkevannshensyn er relevant.
Kommunene skal utarbeide en plan for hvordan ledningsnett for drikkevann skal vedlikeholdes og fornyes.	Drikkevannsforskriften § 15	X			Mattilsynet vil føre tilsyn med dette i 2020

Styringsdokumenter:

- *Meld. St. 21 (2011–2012) Norsk klimapolitikk*
- *St.meld nr. 26 (2006-07) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*
- *Meld. St. 13 (2014-2015) - Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU*
- *St.meld. nr 14 (2006-07) Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid*
- *St.meld nr. 12 (2001-02) Rent og rikt hav*
- *Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)*
- *Forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften)*
- *Forskrift om Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)*
- *Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) med tilhørende forskrifter*
- [St. prp nr 1 \(2013-2014\)](#)
- [Veileder til forskrift om utvalgte naturtyper](#)
- *Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene*
- *Forskrift om rammer for vannforvaltningen av 15.12.06, sist endret 14.01.2019*
- *Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften), sist endret 03.01.2017*
- *Brev datert 19.03.19 fra Klima- og miljødepartementet «Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene»*

Kommunenes handlingsrom

Kommunene har et betydelig handlingsrom innen friluftsløven, forurensningslovgivningen og plan – og bygningsloven. Fylkesmannen forventer at kommunene utnytter dette handlingsrommet for å sikre et godt miljø. Fylkesmannen vil arbeide for å synliggjøre kommunenes handlingsrom. Linker til aktuelle lover og forskrifter finnes på Miljøverndepartementets hjemmeside: www.regjeringen.no, www.miljokommune.no og www.planportal.no.

3.3 TRANSPORT

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunene skal bidra til å forebygge og redusere ulemper knyttet til luftforurensning og støy. Forebygging av støy skal skje ved arealplanlegging og behandling av enkeltsaker. Reduksjon av eksisterende støy- og luftforurensningsproblemer skal skje ved at kommunen som eier av veier og havner følger opp sine forpliktelser etter forurensningsforskriften kap. 5 og 7.	Forurensningsforskriften kap. 5 og 7, Folkehelseovens §7 og §8, 2 ledd og Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging, T-1442/12	X			
2. Kommunene skal bidra til å forebygge og redusere trafikkulykker i tråd med prinsippene om null-visjonen, vedtatt gjennom Nasjonal transportplan.	Folkehelseoven §7 Nasjonal transportplan	X			
3. Kommunene bør/skal: ▪ Følge opp ulykkesanalysene og bedre trafikksikkerheten på kommunale veier. ▪ Trygge trafikksikkerheten i skole- og barnehagenære områder. ▪ Delta i lokale trafikksikkerhetsprosjekter i samarbeid med Statens Vegvesen og politiet. ▪ Bidra til at all fysisk infrastruktur er universelt utformet i tråd med lov og forskriftsverk.	Nasjonal transportplan	X	X X		

Styringsdokumenter:

- *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging, T-1442*
- *Forurensningsforskriften, kap. 5 og kap. 7*
- *Nasjonal transportplan*
- *Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging*
- *Folkehelseoven*

Kommunenes handlingsrom

Støyretningslinjen (T-1442) er veiledende og ikke rettslig bindende. Vesentlige avvik kan imidlertid gi Fylkesmannen grunnlag for å fremme innsigelse til planer. Forurensningsforskriften gir absolutte grenseverdier for støy og luftforurensning fra eksisterende anlegg samt plikter for kommunen som eier av veier og havner. Kommunene kan ta kontakt med Fylkesmannens miljøavdeling dersom det er behov for mer informasjon og veiledning om retningslinjene og forurensningsforskriften.

3.4 LANDBRUK

Kommunene er landbruksmyndighet og har avgjørelsesmyndighet i saker etter jord-, skog- og konsesjonslov, forurensningsloven og flere tilskuddordninger som gjelder jord- og skogbruk. Kommunen skal være en aktiv landbrukspolitisk aktør ved å bruke juridiske, økonomiske og administrative virkemidler. De landbrukspolitiske virkemidlene skal forvaltes i tråd med nasjonale og regionale mål for landbrukspolitikken og tilpasses de lokale forhold innenfor handlingsrommet. Det skal legges vekt på både å utvikle det tradisjonelle landbruket og oppmuntre til nye næringer. Det skal legges vekt på at landbruket integreres i annet samfunns-, planleggings- og næringsutviklingsarbeid.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd	Merknader/oppfølging
1. Oppfølging av avvik produksjonstilskudd Kommunen skal sørge for at tilskudd utbetales i tråd med gjeldende regelverk. Dersom foretak i søknad om produksjonstilskudd har gitt feilopplysninger som har eller ville dannet grunnlag for urettmessig tilskuddsutbetaling, skal kommunen vurdere avkorting. Vurderingen skal være skriftlig.	- Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, FOR-2018-09-20-1347 www.lovdatab.no	X		X	Nye avviksrapporter ble utviklet og tilgjengeliggjort fra mai i 2019. Fylkesmannen skal følge opp kommunenes avvikhåndtering med støtte i rapporten. Fylkesmannen vil formidle rapport eller analyseverktøy som kommunene kan bruke som støtte ved/før attesting av vedtak.
2. Forvaltning av tilskudd til skogsveier og drift med taubane og hest. Oppgaven overføres fra fylkesmannen til kommunene fra og med 01.01.2020	- Prop. 91 L (2016-2017), kapittel 6.5. Omtale av forskriftsendringer Nærings- og miljøtiltak i skogbruket www.regjeringen.no - Forskrift om endring i forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 4.10.2017 www.lovdatab.no - Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 4.2.2004 www.lovdatab.no	X		X	Vedtaksmyndigheten for tilskudd overføres fra fylkesmannen til kommunene fra 2020. Fylkesmannen legger vekt på at retningslinjene for søknader om tilskudd til bygging av skogsveier i Vestfold og Telemark fastsatt 12.03.2019, blir fulgt opp av kommunene -Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging av skogsveier i Vestfold og Telemark, fastsatt av Fylkesmannen i Vestfold og Telemark 12.03. 2019
3. Forvaltning av Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) Oppgaver overføres fra fylkesmannen til kommunene Færder, Kragerø, Hjartdal og Seljord fra og med 01.01.2020.	-Utredning - Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområder: Overføring av oppgaver til kommunene i 2020 https://www.landbruksdirektoratet.no/ -Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene	X		X	Vedtaksmyndigheten for tilskudd overføres fra fylkesmannen til kommunene fra 2020. Forskriften er under revisjon. Dette vil gjelde for: Kragerø kommune – Jomfruland og Stråholmen utvalgte kulturlandskap, Færder kommune – Færder utvalgte kulturlandskap og kommunene Hjartdal og Seljord – Hjartdal og Svartdal utvalgte kulturlandskap. Fylkesmannens rolle fra 2020 blir veiledning og koordinering.

4. Vannforskriften Kommunene skal sikre at gjennomføringen av tiltak er igangsatt, jf. Forvaltningsplanen med tiltaksprogram for vannregion Vest-Viken for 2016-2021 og bidra i rullering av lokale tiltaksanalyser for vannområdene. Se også punkt 2 i kapittel 3.2.	- Forskrift om rammer for vannforvaltningen - Vannregion Vest-Viken: Planprogram for regional vannforvaltningsplan 2022-2027 - Lokale tiltaksanalyser - Regionale miljøtiltak i jordbruket - Spesielle miljøtiltak i jordbruket	X			Kommunen er sektormyndighet, og skal sikre igangsetting av de vedtatte jordbrukstiltakene i vannområdene for 2016-2022. Kommunene skal delta i revisjon og oppdatering av regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram for 2022-2027. Arbeidet pågår fra oktober 2019 – april 2020.
5. Regionalt næringsprogram for landbruket i Vestfold og Telemark 2019-2022, RNP 2019-2022. Kommunen skal som førstelinjetjeneste mobilisere til næringsutvikling i landbruket. RNP 2019-2022 er utarbeidet av det regionale partnerskapet og skal gi strategisk retning for det landbruksbasert næringsutvikling i regionen. Videre utarbeides årlige tiltaksplaner i samarbeid med partnerskapet.	-Meld. St. 11 (2016-2017) Endring og utvikling. En fremtidsrettet jordbruksproduksjon -Meld. St. 6 (2016-2017) Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring -Meld. St. 31 (2014-2015) Garden som ressurs – marknaden som mål -Regjeringens bioøkonomistrategi - Kjente ressurser uante muligheter -Opplevingar for ein kvar smak – strategi for reiseliv basert på landbruket og reindrifta sine ressurser -Nasjonalt strategi for økologisk jordbruk 2018-2030		X		RNP 2019-2022 legger strategiske føringer for følgende virkemidler: • Utreknings- og tilretteleggingsmidlene (UT-midler), i dag forvaltet av Fylkesmannens landbruksavdeling, men skal overføres til fylkeskommunen i 2020 • Bedriftsutviklingsmidlene i landbruket (IBU-midler), forvaltet av Innovasjon Norge • Andre Innovasjon Norge programmer • Midler til rekruttering og kompetanse i landbruket, forvaltet av fylkeskommunen • Klima- og miljømidlene forvaltet av Fylkesmannens landbruksavdeling

Kommunenes handlingsrom generelt:

Kommunens myndighet bestemmes av lover, forskrifter, forarbeider, rettsavgjørelser, stortingsmeldinger og andre politiske signaler, som således gir rammen for kommunens handlingsrom. Rundskriv er orienteringer fra departementet til berørte parter om tolkninger av lover og forskrifter mv. og skal tydeliggjøre det lokale handlingsrommet. Dette er nasjonale føringer som gjelder for hele Norge, men naturgitte forhold, landbruksdrift, samfunnsstruktur mv. er ikke ensartet i Norge. I dialog med Fylkesmannen kan kommunen drøfte ønsket praktisering og få faglig støtte til konkretisering av sitt skjønn.

Kommunens handlingsrom i konsesjonssaker:

Det er viktig å presisere at kommunen ved behandling av konsesjonssaker som gjelder erverv av landbrukseiendom, blant annet er pålagt å foreta prisvurdering (for erverv som er underlagt priskontroll) i samsvar med retningslinjer fra Landbruks- og matdepartementet, jfr. M-3/2002 og M-3/2017. Når prisen er høy, har kommunen et visst handlingsrom ved konsesjonsvurderingen, men kommunen kan ikke se bort fra at prisen er et av flere hensyn som må tillegges særlig vekt. Et annet viktig forhold som kommunen er pålagt å vurdere er om ervervet fører til en driftsmessig god løsning, herunder i alle saker ta stilling til om eiendommen objektivt sett bør opprettholdes som en egen enhet eller om den passer å bli brukt som tilleggsareal.

Kommunens handlingsrom i jordlovsaker:

Sterkt jordvern er et nasjonalt anliggende. Kommunen har et meget begrenset handlingsrom hva gjelder arealutnyttelse som har direkte konsekvenser for bruk av dyrka og dyrkbar mark, men for arealutnyttelse som ikke har slike konsekvenser er kommunens handlingsrom ikke så sterkt innsnevret.

Landbruksavdelingens tiltak for å forenkle samarbeidet mellom kommunen og landbruksavdelingens ansvarsområder:

- På nettstedet fylkesmannen.no finnes oversikt over aktuelt lovverk, forskrifter, statistikk og annet stoff som gjelder landbruket i Vestfold og Telemark
- Landbruksavdelingen utarbeider og gjennomfører kompetanseplaner og samlinger

Styringsdokumenter:

- *Prop. 1 S (2018-2019) Landbruks- og matdepartementet*
- *Meld. St. 11 (2016–2017) - Endring og utvikling (viktig at denne sammenholdes med Innstillingen fra næringskomiteen)*
 - *Se også Innstilling fra næringskomiteen om Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon*
- *Meld. St. 6 (2016–2017) - Verdier i vekst*
- *Meld. St. 31 (2014-2015) Garden som ressurs – marknaden som mål – Vekst og gründerskap innan landbruksbaserte næringer*
- *Samarbeidsavtalen mellom LMD og KS om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren 2010-2012*
- *Meld. St. 21 (2011-2012) Norsk klimapolitikk*
- *St.meld. nr. 39 (2008-2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen*
- *Nasjonalt miljøprogram 2019-2022*
- *Nasjonal Jordvernstrategi. Prp 127 S (2014 – 2015) – vedlegg 4*
- *Brev fra Statsråden - Landbruks -og matdepartementet 08.03.2016: Oppfølging av nasjonale jordvernstrategi*
- *Nasjonal strategi for økologisk jordbruk 2018-2030*
- *Jordbruksoppjøret 2019 (Stortingets behandling)*
- *Opplevingar for ein kvar smak (Strategi 01/17, Landbruks- og Matdepartementet)*

Regionale styringsdokumenter:

- *Regionalt bygdeutviklingsprogram for Vestfold og Telemark (RBU)*
- *Regionalt næringsprogram for Vestfold og Telemark (RNP)*
- *Regionalt miljøprogram for Vestfold og Telemark (RMP)*
- *Regionalt skog- og klimaprogram for Vestfold og Telemark (RSK)*

3.5 SAMFUNNSSIKKERHET

Kommunene i Vestfold og Telemark jobber jevnt over meget godt med samfunnssikkerhet og beredskap. Resultatet for kommunenes årlige egenvurdering gjennom *Selvangivelsen* og den påfølgende *Beredskapstrappa* er samlet sett meget godt og blir bedre år for år. I den nasjonale *Kommuneundersøkelsen* i regi av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap for 2019 kommer regionen vår ut klart på topp.

Samtidig som mye er på plass og det jobbes godt så ser vi gjennom tilsyn og annen kommunerettet aktivitet at det for mange fremdeles gjenstår et arbeid med intern og ekstern samordning av beredskapsarbeidet. I tillegg å få integrert beredskapsarbeidet i det ordinære plan- og styringssystemet i kommunene, slik at arbeidet er godt forankret og ikke blir preget av ujevn oppfølging (skippertak) og/eller er sårbart ved organisatoriske endringer/utskifting av personell.

Gjennom tilsynene på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet i perioden 2019-2022 vurderer vi i tillegg til den overordnede beredskapen etter Sivilbeskyttelsesloven også beredskapsplaner og -tiltak innenfor helse/sosial- og oppvekstsektoren. På disse områdene viser tilsynene så langt noen mangler. Derfor har vi også tatt med noen forventninger på disse områdene i dette kapittelet.

Kunnskap om samfunnets sårbarhet benyttes til å sette mål for en klimatilpasset og trygg samfunnsutvikling. Dette skal gjøres både gjennom beredskapsplanlegging etter sivilbeskyttelsesloven og i samfunns- og arealplanleggingen. Det er viktig at arealplaner bygger på et kunnskapsgrunnlag som avklarer all risiko og sårbarhet, herunder naturfarer og klimaendringer, virksomhetsrisiko og konsekvenser for svikt i viktige samfunnsfunksjoner.

Utviklingen av Totalforsvaret videreføres. Særlig satsing i 2019 er å reetablere evne til samhandling lokalt og regionalt, når informasjonen er sikkerhetsgradert.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. KOMMUNALT BEREDSKAPSRÅD Kommunen har et aktivt beredskapsråd som brukes for å ivareta pådriverrollen i det lokale samfunnssikkerhetsarbeidet, og for å sikre at relevante offentlige og private aktører inviteres med i arbeidet med den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen for kommunen, samt for oppfølging med videre analyser og iverksetting av forebyggende og skadebegrensende tiltak.	Forskrift om kommunal beredskapsplikt §§1,2,3,4 og 7		X	Påtrykk gjennom Selvangivelsen. Oppfølging av aktivitet i beredskapsråd, samt bidrag inn i aktivitet	Det kommunale beredskapsrådet er ikke et lovpålagt forum, men vurderes å være et godt og riktig verktøy for at kommunen kan ivareta sin lokale rolle som pådriver og samordner for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet.
2. HELHETLIG RISIKO- OG SÅRBARHETSANALYSE Kommunen legger den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen til grunn for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, herunder ved utarbeiding av planer etter lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven). Risiko- og sårbarhetsanalysen oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner, jf. lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 11-4 første ledd, og for øvrig ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet.	Sivilbeskyttelsesloven §14, 2. ledd Sivilbeskyttelsesloven § 14, 3. ledd	X X		Tilsyn, fagdager/kurs, løpende veiledning på forespørsel	De enkelte analysene må lede til konkrete og håndgripelige tiltak som innarbeides i en oppfølgingsplan. Oppfølgingsplanen kan inngå som del av en kommunal plan for samfunnssikkerhet og beredskap. Krav til den helhetlige ROS'en fremgår av §2 i Forskrift om kommunal beredskapsplikt. Se også tilhørende veileder.

3. OVERORDNET BEREDSKAPSPLAN Kommunen holder den overordnede beredskapsplanen oppdatert og reviderer den minimum én gang per år. Kommunen sørger for at planen blir jevnlig øvet (minimum hvert 2. år, jfr forskriftens § 7, 1. ledd) Kommunen har et system for opplæring som sikrer at alle som er tiltenkt en rolle i kommunens krisehåndtering har tilstrekkelige kvalifikasjoner.	Sivilbeskyttelsesloven §15, 3. ledd Sivilbeskyttelsesloven §15, 3. ledd Forskrift om kommunal beredskapsplikt §7, 2. ledd	X X X		Kurs, fagdager, løpende veiledning. Maler, gode eksempler Øvelse i regi av Fylkesmannen hvert 4. år.	Beredskapsplanen må være funksjonell og detaljert nok, f.eks gjennom utarbeidelse av tiltakskort, til å være et godt verktøy for beredskapssituasjoner og krisehåndtering. Minimumskrav til beredskapsplanen fremgår av §4 i Forskrift om kommunal beredskapsplikt. Se også tilhørende veileder.
4. HELSE- OG SOSIALBEREDSKAP Kommunen har en oppdatert helse- og sosialberedskapsplan, inkludert smittevernplan og pandemiplan. Kommunen har en oppdatert beredskapsplan for miljørettet helsevern Kommunen har tilfredsstillende sikkerhet for forsyning av viktig materiell, utstyr og legemidler, og kommunen har utarbeidet en kontinuitetsplan	Helseberedskapsloven §2-2 Folkehelseloven §28 Forskrift om krav til beredskapsplanlegging §8 og §4	X X X		Tilsyn, kurs, fagdager, veiledning. Pågående arbeid nasjonalt for å finne hensiktsmessige modeller for å ivareta legemiddelberedskap.	Pandemi og svikt i forsyningen av legemidler er topphendelsene i de to FylkesROS. Pandemi er den nasjonale topphendelsen i nasjonale krisescenarier, og legemiddel mangel er i tillegg til å være et scenario allerede en løpende utfordring. https://www.dsb.no/rapporter-og-evalueringer/analyser-av-krisescenarioer-2019/
5. BEREDSKAP I SKOLER OG BARNEHAGER Kommunen har oppdaterte beredskapsplaner for alle sine skoler og barnehager, og har fokus i planverk og gjennom opplæring/øvelser for de ansatte på hendelser med plutselig, livstruende vold (PLIVO).	Opplæringslova §9 A-2 Forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv §14	X		Tilsyn, kurs, fagdager, veiledning	PLIVO-hendelser har dessverre skjedd så ofte i andre land at en nå må si at «smittepotensialet» for å oppleve slike hendelser også her i landet er stort.
6. SAMFUNNSIKKERHET I PLANARBEIDET Kommunen legger vekt på klimatilpasning og samfunnsikkerhet i all sin planlegging, og legger de høye alternativene fra nasjonale klimaframskrivninger til grunn for arbeidet. Forebyggende tiltak mot konsekvensene av skogbrann i/ved bebygde områder må vektlegges. Risiko- og sårbarhetsanalyser legges til grunn for plan- og byggesaksbehandlingen. Kommunen trekker interne og eksterne kompetansemiljø aktivt inn i planarbeidet.	Plan- og bygningsloven §4-3	X		Tilsyn, kurs/fagdager, veiledning. Planforum. Regionalt planarbeid.	Se også innledningen i kapittel 3.1 og Forventning nr 3 i det samme kapitlet mtp klimatilpasning. Kommunenes beredskapskoordinator og brannsjef er eksempler på relevant intern kompetanse.

Styringsdokumenter:

- *Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven)*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-06-25-45>
- *Forskrift om kommunal beredskapsplikt*
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-08-22-894>
- *Veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt*
<http://www.dsbinfo.no/DSBno/2018/tema/veileder-til-forskrift-om-kommunal-beredskapsplikt/#/>
- *Lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven)*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-06-23-56>
- *Forskrift om krav til beredskapsplanlegging og beredskapsarbeid mv. etter lov om helsemessig og sosial beredskap*
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2001-07-23-881>
- *Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29>
- *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_2#§2-12
- *Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.*
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928>
- *Rundskriv I-6/2015 - Beredskap i skoler og barnehager (HOD)*
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d0021d8877274df4bf64871de82304b1/rundskriv---beredskap-i-skoler-og-barnehager.pdf>
- *Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner – Veiledning i beredskapsplanlegging*
<https://www.udir.no/globalassets/filer/laringsmiljo/veileder-i-beredskap-alvorlige-skolehendelser-bokmaal.pdf>
- *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>
- *Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift)*
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-19-840?q=tek17>
- *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*
<https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>
- *Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018)*
<https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2018-09-28-1469>
- *Klimaprofil for Telemark*
https://cms.met.no/site/2/klimaservicesenteret/klimaprofiler/klimaprofil-telemark/_attachment/10162?_ts=157d6ccd0ea
- *Klimaprofil for Vestfold*
https://cms.met.no/site/2/klimaservicesenteret/klimaprofiler/klimaprofil-vestfold/_attachment/12098?_ts=15ea344ee93
- *Veileder fra Mattilsynet: «Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen»*

KAP. 4 PERSONRETTET TJENESTEYTING

4.1 VELFERD - HELSE OG SOSIAL

Kommunene skal sørge for tilstrekkelige og forsvarlige tjenester innen helse- og sosialfeltet. Krav til nivå og omfang av disse tjenestene i sin alminnelighet forutsettes kjent fra tidligere. Områder nevnt nedenfor er ikke å betrakte som en komplett opplisting, men viktige og langsiktige satsinger er fremhevet.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Sosiale tjenester					
<i>Tilgjengelige tjenester</i> Sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett og skal ivareta de vanskeligst stilte. Personer som er i en vanskelig livssituasjon kan ha behov for øyeblikkelig hjelp. Søknader om hjelp i en nødssituasjon må behandles raskt, ofte samme dag som søknaden er mottatt. Dette krever stor grad av tilgjengelighet, også når det gjelder åpningstider. Åpningstidene må ivareta behovene til alle innbyggere i kommunen. Kommunen må sikre at sosiale tjenester som ytes er forsvarlige.	<i>Lov om sosiale tjenester i NAV, § 4 (krav til forsvarlighet) og § 6 (opplæring av kommunens personell).</i> <i>Forskrift om internkontroll for kommunen i NAV</i>	X			Partnerskapet er en viktig arena for å videreutvikle kompetansen i NAV-kontorene. Kommunen bør engasjere seg aktivt i partnerskapet for å sikre forsvarlige og tilgjengelige tjenester.
<i>Å løse og forebygge sosiale problemer</i> Det forventes at kommunen retter særlig oppmerksomhet mot barn og unge i sosialt og økonomisk vanskeligstilte familier, og medvirker til et samordnet tjenestetilbud.	<i>Rundskriv H-35 til lov om sosiale tjenester i NAV.</i>	X		Det gis tilskudd til utvikling av sosiale tjenester i NAV. Fra 2020 blir tilskudd til forebygging og bekjempelse av barnefattigdom og boligsosialt arbeid erstattet av utviklingstilskuddet.	
<i>Kvalifiseringsprogrammet</i> Kvalifiseringsprogrammet er et viktig virkemiddel for at mennesker med behov for tett og individuell tilrettelegging kommer inn i arbeidslivet. Programmet er en rettighet for de som oppfyller vilkårene. Kommunen bør påse at NAV-kontoret vurderer programmet for sine brukere og tilbyr program til alle som oppfyller vilkårene.	<i>Nasjonale mål og hovedprioriteringer for de sosiale tjenestene i arbeids- og velferdsforvaltningen 2019</i>		X		

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
<i>Kriminalomsorg</i> Kommunene har det primære ansvaret for mange tjenester (sosiale tjenester, helse og omsorgstjenester og bolig) til befolkningen, og innsatsen i kommunene er ofte avgjørende for en god tilbakeføring ved endt straffegjennomføring. Samarbeidet mellom kriminalomsorgen og kommunene, og avklaring av ansvaret mellom kommuner, er kritiske suksessfaktorer. <i>Boligsosial planlegging</i> Kommunen skal medvirke til å skaffe boliger til vanskeligstilte personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet. Kommunen må bistå den enkelte med praktisk hjelp for å skaffe varig bolig når det er nødvendig. En tilfredsstillende bolig er en sentral forutsetning for at den enkelte skal kunne leve og bo selvstendig, skaffe eller beholde arbeid, og delta i samfunnet. I familier med barn og unge er det spesielt viktig at det er en trygg og god bosituasjon. Helhetlig boligpolitisk planlegging i kommunene er sentralt for at det skal framskaffes nok egnede boliger i gode bo- og nærmiljøer.	<i>Nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff 2017 – 2021.</i> <i>Avtale mellom Regjeringen og KS «Samarbeid ved løslatelse etter straffegjennomføring i fengsel».</i> <i>Nasjonal strategi «Bolig for velferd» (2014 – 2020)</i> <i>Sosialtjenesteloven § 17. Veileder til sosialtjenesteloven § 17</i>		X		Veiviseren.no er en digital verktøykasse utviklet for til bruk for bl.a. boligsosial planlegging i kommunene. Kommunen skal gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer, sosialtjenesteloven § 17
2. Folkehelsearbeid Folkehelsearbeidet må ha en tydelig plass og ramme i det kommunale planarbeidet. Planarbeidet må basere seg på oversikt over helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker denne, herunder forekomst av vold og overgrep.	<i>Lov om folkehelsearbeid, bl.a § 5, annet ledd</i> <i>Plan- og bygningsloven</i>	X			Vestfold fylkeskommune er plukket ut til å være en del av «Program for folkehelsearbeid i kommunene». Programmet omfatter fra 2018 alle kommuner i fylket, og har psykisk helse og rus med barn og unge som fokus.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
Kommunen skal være særlig oppmerksom på utviklingstrekk som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller. Oversikt over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer skal ligge som kunnskapsgrunnlag for kommunenes planstrategi og videre kommuneplanprosess. Med formål å forebygge sosial ulikhet, skal barn og unges oppvekstvilkår gis prioritet og deres stemme skal høres. Miljørettet helsevern: kommunene har plikt til å føre tilsyn med helse- og miljøforhold i skoler og barnehager (barnas arbeidsmiljø). Se også punkt 4 i kap. 3.5.	<i>Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging</i> <i>Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)</i> <i>FNs barnekonvensjon</i> <i>IS- 2288 Veileder for kommunenes tilsyn med miljørettet helsevern</i> <i>Forskrift 2011-11-18-1115</i>	X	X		Fylkesmannen har fått et tverrdepartementalt oppdrag knyttet til samordning av tjenester til barn og unge. Styrket tverrfaglig innstas overfor utsatt barn og unge 0-24 videreføres. Fylkesmennene skal føre landsomfattende tilsyn med kommunenes oppfølging av miljørettet helsevern i skoler og barnehager i 2019
3. Helse- og omsorgstjenester 3.1 Forebyggende helse- og omsorgstjenester Regjeringen signaliserer en fortsatt styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. For at færre skal utvikle krevende behandlingsbehov, er det forutsatt en styrking av de forebyggende helsetjenester. 3.2 Omsorg 2020: • Sammen med bruker, pasient og pårørende • En faglig sterk helse- og omsorgstjeneste • Moderne lokaler og boformer • Den nye hjemmetjenesten • Fornøyelse og innovasjon	<i>Helse- og omsorgstjenesteloven §3-3 annet ledd</i> <i>Folkehelseloven §9</i> <i>Regjeringens plan for omsorgsfeltet 2015 - 2020</i>	X	X	Fylkesmannen forvalter tilskudd til frisklivssentraler (siste år 2019)	I behandling av søknader på de ulike tilskuddsordningene ser vi at flere kommuner har et forbedringspotensiale. Dette gjelder både i å gjøre strategisk behovsanalyse hva som trengs av kompetanse og tiltak, så lage hensiktsmessige planer/ prosjekter, og følge disse systematisk opp både i gjennomføring og i rapporteringen til Fylkesmannen.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
3.2.1 Kompetanseløft 2020 3.2.2 Demensplan 2020 Lovfesting av dagaktivitetstilbud til personer med demens er varslet fra 2020 3.2.3 Investeringsstilskudd Husbanken forvalter investeringstilskudd med FM som samarbeidspartner.	<i>Kvalitetsavtalen mellom regjeringen og KS</i>	X	X	Fylkesmannen forvalter kompetanse- og innovasjonstilskudd Tilskudd til etablering av dagaktiviteter gis fra Helsedirektoratet	Mangel på helsepersonell er et økende problem i helsetjenesten, og flere kommuner melder om store problemer med rekruttering av sykepleiere. Helsedirektoratet peker på at heltidskultur er viktig for å møte utfordringen, og at det bør lyses ut mest mulig 100% stillinger både for å øke kvalitet i tjenesten, og for å rekruttere og beholde helsepersonell. Samarbeidet med Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester videreføres. Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene vil aktualiseres i regjeringens budsjettforslag for 2019.
3.3 Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre 1. Et aldersvennlig Norge 2. Aktivitet og fellesskap 3. Mat og måltider 4. Helsehjelp 5. Sammenheng i tjenestene	<i>Meld.St.15 (2017-2018)</i>		X	Kommuner som omstiller seg i tråd med reformen, vil bli prioritert innenfor relevante eksisterende og eventuelle nye øremerkede ordninger.	Det regionale støtteapparatet (Fylkesmannen, KS og Utviklingssentra for sykehjem og hjemmetjenester), skal informere, mobilisere og støtte arbeidet i kommunene gjennom reformens 5 år, blant annet gjennom dialogmøter og regionale nettverk.
3.4 Opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering 2017-2019	<i>Helse og omsorgstjenesteloven</i>		X	Tilskudd til tjenesteutvikling i tråd med kommunale planer forvaltes av Fylkesmannen.	Det forventes at alle kommuner har etablert Koordinerende enhet med ansvar for opplæring av Koordinator og Individuell Plan. Fylkesmannen oppfordrer kommunene til å delta aktivt i læringsnettverk og øvrig nettverksarbeid for å kunne dra nytte av erfaringer de ulike kommunene

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
3.5 Velferdsteknologi Det er nasjonalt mål at velferdsteknologiske løsninger skal være en integrert del av de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Kommunene forventes å følge med på og følge opp anbefalinger fra Helsedirektoratet og Direktoratet for e-helse			X	Tilskudd forvaltes av Helsedirektoratet og Fylkesmannen i fellesskap.	gjør i både behovsanalyser, anskaffelser, forvaltning og implementering av velferdsteknologi.
3.6 Primærhelseprogrammet Forsøksordninger knyttet til primærhelseteam, tverrfaglige oppfølgingsteam og kollegaveiledning.	Primærhelsemeldin- gen (Meld. St. 26 (2014 – 2015) <i>Rapport IS 2546-2</i>		X		
3.7 Spesialistutdanningen for leger Ny spesialistutdanning for leger er under innføring. Første del LIS1 erstatter turnustjenesten i kommunehelsetjenesten fra 1.9.2018. Videre spesialistutdanning i allmen- og samfunnsmedisin LIS3 gjelder fra 1.3.2019. Det vil være overgangsordninger.	<i>Spesialistforskriften av 8.12.16</i>		X	Fylkesmannen organiserer fortsatt veiledningsgrupper og kurs for LIS1. For LIS2 og 3 er dette kommunenes ansvar.	Etter 1. mars 2019 vil bare leger som er i spesialisering, eller starter spesialisering kunne ansettes som fastleger. For at kommunenes fastlegehjemler skal være godkjent for spesialisering må kommunen være registrert som utdanningsvirksomhet og ha laget utdanningsplaner.
3.8 Rus og psykisk helse Opptappingsplanen for rusfeltet (2016-2020) er regjeringens tverrsektorielle satsning på rusfeltet, og planen tar for seg de tre innsatsområdene forebygging, behandling og ettervern/oppfølgingstjenester. For 2019 er 200 mill. kroner av den foreslåtte veksten i kommunenes frie inntekter begrunnet med en økt satsning på rusfeltet. Konkret betyr dette en økning fra 1.075 mill. kroner i 2018 til 1.275 mill. kroner i 2019. Det forventes at kommunene benytter økningen i frie inntekter til å styrke kapasitet og kompetanse i det kommunale rusarbeidet. Kommunene må ha økt fokus på tidlig intervensjon og forebyggende innsats mot barn og unge i risikozonen.	<i>Prop. 15 S – Opptappingsplanen for rusfeltet (2016 – 2020)</i>	X			

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
I løpet av 2018 og 2019 implementeres flere pakkeforløp for rus og psykisk helse. Pakkeforløpene forutsetter godt og tett samarbeid mellom helseforetak og kommunene. Det må legges økt vekt på nødvendig samarbeid internt og eksternt. Regjeringen legger opp til at kommunene fra 2019 også skal betale for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB). Det vil overføres midler fra de regionale helseforetakenes rammefinansiering til kommunenes rammetilskudd i forbindelse med innføring av betalingsplikten. 4 Lovverk Kommunene forventes å følge med på mindre lovendringer løpende. Vi gjør spesielt oppmerksom på kravet til elektronisk pasientjournal jf. Forskrift om IKT-standarder i helse- og omsorgstjenesten som trådte i kraft i 2015, men hvor det gjennom Fylkesmannens tilsynsaktivitet er avdekket avvik hos flere kommuner/tjenestesteder.	Varsel om endring i <i>Forskrift om kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter</i> <i>Pasientjournalloven, helseregisterloven, og pasient- og brukerrettighetsloven, kommunal helse- og omsorgstjenestelov.</i>	X			I etablering av pakkeforløp psykisk helse og rusbehandling er det viktig at den kommunale rus/psykisk helsetjenesten og fastlegene samarbeider om henvisninger til spesialisthelsetjenesten.

Styringsdokumenter:

- *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m/forskrifter og rundskriv*
- *Lov om helsemessig og sosial beredskap*
- *Lov om folkehelsearbeid m/forskrifter*
- *Lov om helsepersonell*
- *Lov om helseregister og behandling av helseopplysninger*
- *Helsetilsynsloven*
- *Pasient- og brukerrettighetsloven*
- *Pasientjournalloven m/forskrifter*
- *Lov om sosiale tjenester i NAV*
- *IS-0333 Folkehelse og kommuneplanlegging.*
- *Folkehelseinstituttet: Folkehelseprofiler for kommuner og fylker.*
- *Kommunenes eget kunnskapsdokument som har blitt utarbeidet i forbindelse med planstrategien*

4.2 OPPVEKST OG OPPLÆRING

Fylkesmannen har i 2019 fortsatt stor oppmerksomhet knyttet til arbeidet med utsatte barn og unge. Fylkesmannen har fått i oppdrag å bidra til at kommunene i større grad enn i dag gir utsatte barn og unge og deres familier en helhetlig og samordnet oppfølging. Dette gjelder spesielt barn og unge utsatt for flere eller alvorlige risikofaktorer. Eksempler på risikofaktorer er levekårsutfordringer, sosiale problemer, helseutfordringer, vanskelig hjemmesituasjon og språkutfordringer.

Fra 2018 har Utdanningsdirektoratet lagt opp til et felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet som strekker seg over fire år. Følgende temaer inngår i det felles nasjonale tilsynet: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen, skolebasert vurdering, tidlig innsats, spesialundervisning, skolemiljø, grunnskoleopplæring til voksne og videregående opplæring til voksne. I 2019 skal Fylkesmannen gjennomføre tilsyn på to av disse temaene, det ene temaet er knyttet til skolemiljø, det andre er knyttet til elevenes utbytte av opplæringen, men avgrenset til forvaltningskompetanse.

På barnehageområdet er det naturlig å fremheve den nylig vedtatte pedagognormen som innebærer at det skal være minst én pedagogisk leder per sju barn under tre år, og minst én pedagogisk leder per fjorten barn over tre år. Forsatt gjenstår en del lovjusteringer i barnehageloven, blant annet jobbes det med å få ut en høring vedrørende bemanningsnorm.

Stortinget vedtok 1.8.2017 en ny lov om elevers rett til et trygt og godt skolemiljø, opplæringsloven kapittel 9A. I loven legges nulltoleranse mot krenking og mobbing til grunn. Med den nye loven håper myndighetene at skolene på en raskere og mer hensiktsmessig måte bidrar til å håndtere saker som omhandler krenking og mobbing, men viktigst av alt er selvsagt å jobbe for at skolemiljøet til enhver tid skal være så godt som mulig. Fylkesmannen er i henhold til den nye loven gitt en håndhevsrolle.

Det er en forventning knyttet til at kommunene gjennom en desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen skal definere, prioritere og gjennomføre tiltak for etterutdanning med utgangspunkt i følgende sektormål: Elevene skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø, elevene skal mestre grunnleggende ferdigheter og ha god faglig kompetanse og flere elever og lærlinger skal gjennomføre videregående opplæring. Den desentraliserte modellen skal også bidra til å styrke samarbeidet mellom lærerutdanningen og praksisfeltet. Skoler som er godkjent etter friskoleloven §2-1 skal inviteres inn i samarbeidsforum i fylket på lik linje som kommunale skoleeiere. Fylkeskommunen er med i ordningen fra 2019. Fylkesmannen skal se til at kommunene/fylkeskommunen/friskoler bygger sine prioriteringer på en lokal tilstandsvurdering av behov for etterutdanning. Fylkesmannen skal følge opp nettverk og samarbeid med USN og at tiltakene blir gjennomført etter planen.

Nye læreplaner skal tas i bruk trinnvis fra 2020. Overordnet del, som erstatter Generell del og prinsipper og retningslinjer, er vedtatt, og kan iverksettes, plikt til iverksettelse er fra august 2020. Fylkesmannen har en pådriverrolle i dette arbeidet. I samarbeid med lokal UH vil kommunene få bistand i sitt arbeid.

Barnekonvensjonen legger grunnleggende føringer for skoletilbudet til alle barn i Norge. Konvensjonens artikkel 24 omhandler utdanning, og artikkel 23 omhandler barn med funksjonsnedsettelsers rett til likeverdig utdanning som andre barn. Salamanca-erklæringen er en internasjonal erklæring i regi av FN (UNESCO) som omhandler prinsipper for opplæring av personer med særskilte behov. Norge har forpliktet seg til å gi barn og unge med særskilte behov tilpasset og inkluderende opplæring. Det innebærer at barn og unge med funksjonsnedsettelse ikke blir diskriminert, og at deres rett til likeverdige læringsmuligheter blir oppfylt. Det står i Salamanca-erklæringen at alle barn med særskilte behov skal ha tilgang til vanlige skoler som skal imøtekomme barnas behov gjennom en barnesentrert pedagogikk. Videre står det i erklæringen at vanlige skoler med en inkluderende praksis er det mest effektive middelet for å bekjempe diskriminerende holdninger, utvikle tolerante nærmiljø og et inkluderende samfunn, samt å oppnå at alle barn får opplæring. I tillegg til dette så hevdes det i erklæringen at et inkluderende skolesystem gir en mer effektiv utdannelse til majoriteten av barn og bedrer til slutt effektiviteten og kostnadseffektiviteten i hele opplærings- og utdanningssystemet.

I perioden 2017 til 2024 skal Bufdir gjennomføre et kvalitets- og kompetanseløft i de kommunale barneverntjenestene. Tiltakene skal bidra til at barn, unge og familier møter ansatte med høy faglig kompetanse og tjenester av god kvalitet. Tiltakene er dialogmøter, veiledningsteam, tjenestetøtteprogram og kommunale læringsnettverk. I tillegg skal det utvikles et kvalitetssystem. Som en del av kvalitetsutviklingen skal Fylkesmannen ha dialogmøter med hver enkelt kommune. Formålet med dialogmøtene er å bidra til å utvikle samarbeidet mellom kommuneledelsen og barnevernledelsen, samt å etablere et tydelig og godt forankret eierskap til barnevernet på ledernivå i kommunene.

Dialogmøtene skal være en arena for å se på det samlede utfordringsbildet til barnevernstjenesten. Møtene skal bidra til at barnevernsledelsen og kommuneledelsen får en felles forståelse for barnevernstjenestens arbeid og utfordringer og i samarbeid løser tjenestens utfordringer.

4.2.1 SAMARBEID, MEDVIRKNING OG INTEGRERING

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/ støtte/ kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunene skal bruke FNs barnekonvensjonen i det daglige arbeidet. Kommunen skal bruke barnekonvensjonen når de planlegger og kvalitetssikrer sine tjenester til barn og unge. Barna skal høres og barnets beste skal vurderes i alle avgjørelser forvaltningen treffer. Å unnlate å gjøre dette, er en saksbehandlingsfeil.	<i>FNs barnekonvensjon</i> <i>Grunnloven 104 bygger på art.3 i FNs barnekonvensjon</i>	X			Når det gjelder vedtak som kommunen fatter, ser vi i vår klagesaksbehandling at kommunene i for liten grad viser i sin begrunnelse at de har foretatt en barnets beste vurdering, jf. barnekonvensjonen art.3. I alle saker som berører barn skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Det betyr at i alle saker som gjelder barn og kommunen fatter vedtak, skal vurdering av hensynet til barnets beste fremkomme av begrunnelsen, jf. forvaltningsloven § 25. https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/Slik-ivaretar-du-barnekonvensjonen-i-saksbehandlingen/
2. Kommunene skal sørge for å ha et godt samarbeid om tjenester rettet mot utsatte barn og familier, arbeidet må være samordnet og godt koordinert.	<i>Meld. St. 21 (2016-2017)</i> <i>Veileder for samarbeid mellom skole og barnevern</i>	X			Flere departementer og direktorater samarbeider for å fjerne hindringer i regelverk, samordne tiltak og virkemidler og gjøre mer av det som virker. Målgruppen omtales også som utsatte barn og unge, og oppdraget refereres ofte til som 0-24 oppdraget (utsatte barn og unge mellom 0 og 24 år). Fylkesmannen skal bidra til kommunenes arbeid med å forbedre den koordinerte innsatsen. Fylkesmannen har i sin egen strategiplan valgt ut tre målsettinger og tilhørende tiltak som Fylkesmannen selv skal prioritere i 2019 og som understøtter den overordnede målsettingen for 0-24 programmet. Mål 1: Være pådriver for tverrfaglig samarbeid for utsatte barn og unge og deres familier i kommunene og fylkeskommunene.

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/ støtte/ kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
					Mål 2: Bidra til at kommunene fanger opp og følger opp barn og unge som sliter psykisk, med spesiell oppmerksomhet mot barnevernsbarn. Mål 3: Bistå kommunene med å implementere Barnekonvensjonen i sitt arbeid på alle områdene. Fylkesmannen skal både internt og eksternt arbeide for å sikre at Barnekonvensjonen legges til grunn for den samordnede innsatsen og for å sikre gode helhetsløsninger for barn og unge.
3. Kommunene skal arbeide aktivt mot negativ sosial kontroll.	<i>Barnekonvensjon artikkel 3 og 12</i> <i>Straffeloven § 196 (avvergelsesplikt)</i> <i>Brev til alle landets kommuner datert 1.5.2019</i>	X	X		Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er svært alvorlig for dem som rammes av dette. Å bekjempe dette er derfor høyt prioritert av regjeringen. Arbeidet krever en bred tilnærming og samarbeid på tvers av etater og landegrenser. Tjenestene for barn og unge i kommuner og fylkeskommuner har en viktig forebyggende rolle. Arbeidet forutsetter kunnskap om problematikken. Barn og voksne fra minoritetsmiljøer må få vite hva som er lov og hva som ikke er lov. Når barn og unge trenger hjelp må tjenesteapparatet kunne tilby den hjelpen som trengs. Det må tas hensyn til individuelle behov.
4. Kommunene skal arbeide aktivt for at ny tolkelov gjøres kjent og at bestemmelsene følges. Høringsfrist 2.6.2019	<i>Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)</i>	X			Loven skal bidra til å sikre rettssikkerhet og forsvarlig hjelp og tjeneste gjennom å regulere offentlige organers ansvar for å bruke tolk. Loven skal også sikre at tolker holder en faglig forsvarlig standard. Som offentlig organ regnes organ som omfattes av forvaltningsloven, domstolene og påtalemyndigheten. Privat rettssubjekt regnes som offentlig organ i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utfører tjenester på vegne av offentlig organ. Private barnehager, frittstående skoler og private grunnskoler godkjent etter opplæringsloven § 2-12 omfattes også. Offentlig organ skal ikke bruke barn til tolking eller annen formidling av informasjon mellom organet og personer som

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/ støtte/ kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
					ikke har tilstrekkelige språkferdigheter til å kommunisere direkte med organet. Statlige eller kommunale sektortilsynsmyndigheter fører tilsyn med at offentlig organ oppfyller pliktene etter §§ 6 til 9. Kunnskapsdepartementet tar sikte på at endringene skal tre i kraft høsten 2019.

Styringsdokumenter

- *Kongeriket Norges Grunnlov (grunnloven) av 17. mai 1814*
- *Lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) av 6. juni 2013*
- *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) av 25. august 1992*
- *Lov om forbud mot diskriminering på bakgrunn av etnisitet, religion og livssyn (diskrimineringsloven om etnisitet) av 21. juni 2013*
- *Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) av 21. juni 2013*
- *Lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (diskrimineringsloven om seksuell orientering) av 21. juni 2013*
- *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) av 17. juli 1998*
- *Lov om barnehager (barnehageloven) av 17. juni 2005*
- *Forebyggende innsats for barn og unge - Rundskriv Q-16/2013 – Barne- og likestillingsdepartementet*
- *Samarbeid mellom skole og barnevern- en veileder. 15.10.2015*
- *FNs barnekonvensjon*
- *Meld. St 21 (2016-2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*
- *Brev fra KD 1.5.2019: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/arbeidet-mot-negativ-sosial-kontroll-tvangsekteskap-og-kjonnsmestelse--beredskap-for-sommeren/id2643444/>*

4.2.2 BARNEHAGE

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/ støtte/ kompe- tanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunen som barnehagemyndighet skal påse at den enkelte barnehageeier oppfyller ny nasjonal bemanningsnorm.	<i>Barnehageloven § 18. Forskrift om overgangsregler</i>	X		Dekkes hovedsaklig gjennom ramme-tilskuddet.	Kommunen skal påse at den enkelte barnehageeier oppfyller minimumsnorm for grunnbemanning i barnehagen. I ny barnehagelov § 18 stilles det krav om at den enkelte barnehage skal minst ha én ansatt per tre barn når barna er under tre år og én ansatt per seks barn når barna er over tre år. Barn skal regnes for å være over tre år fra og med august det året de fyller tre år. Kommunen kan gi dispensasjon fra kravet til grunnbemanning for inntil ett år av gangen når særlige hensyn tilsier det. Endringene i barnehageloven trer i kraft 1. august 2018, men regjeringen vil fastsette overgangsregler for bemanningsnorm i barnehagen i forskrift, slik at barnehageeiere har frem til 1. august 2019 til å oppfylle kravet til minimumsbemanning.
2. Kommunen skal følge opp nye bestemmelser i barnehageloven med forskrifter når det gjelder ny regulering av private barnehager.	<i>Endringer i barnehageloven Forskrift om ny regulering av private barnehager Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager (økonomiforskriften)</i>	X	X	Dekkes hovedsaklig gjennom ramme-tilskuddet.	Kommunen skal følge opp at alle godkjente barnehager sender melding til kommunen om nedleggelse, eierskifte eller andre organisatoriske endringer. Kunnskapsdepartementet tar sikte på at endringene skal tre i kraft høsten 2019.
3. Kommunen som barnehagemyndighet har i oppgave å implementere ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Barnehagemyndigheten skal påse at alle kommunale og ikke-kommunale barnehager ivaretas i så måte.	<i>Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.</i>		X	Utdanningsdirektoratet har avsatt midler til kompetanse heving.	Kommunen som barnehagemyndighet skal sammen med kommunale og ikke-kommunale eiere utarbeide helhetlig plan for implementering av ny rammeplan. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver trådte i kraft 1. august 2017.

Styringsdokumenter

- Lov om barnehager (barnehageloven) av 17. juni 2005, med tilhørende forskrifter.
- St. Meld. 24 (2012-2013) Framtidens barnehage.
- St. Meld 19 (2015-2016) Tid for lek og læring.
- Kompetanse for framtidens barnehage. Revidert kompetansestrategi for kompetanse og rekruttering 2014-2022.
- Barn som lever i fattigdom – Regjeringens strategi mot barnefattigdom 2015-2017
- Meld. St. 21 (2016-2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen

4.2.3 SKOLE OG OPPLÆRING

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunene skal sikre at alle elever har et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring for elevene.	Opplæringsloven kapittel 9A	X			Nytt kapittel 9A ble innført 1. august 2017. www.udir.no/nullmobbing.no Erfaringer med det nye lovverket er at det stort sett jobbes godt, men at skolene i enda større grad bør være nøye i sine undersøkelser, høre ut barna godt, og legge vekt på god kommunikasjon med foreldrene.
2. Kommunene skal følge opp elever som uteblir ved skolestart.	Opplæringsloven § 2-1 Brev fra KD 1.5.2019 Veileder fra Udir Retningslinjer fra Bufdir	X			Hvert år opplever skoler at elever ikke møter ved skolestart. Det er viktig at hver kommune, fylkeskommune og skole følger opp elever som uteblir. Utdanningsdirektoratet har utformet en egen veileder for skoleeier og skoler , og Retningslinjer om etterlatte barn i utlandet gir også råd om elever som uteblir ved skolestart: https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/etterlatte_barn/ .
3. Kommunene skal følge nasjonal norm for lærertetthet	Innst. 2 S (2017- 2018)	X		Kompensasjonen til den enkelte kommune ble for 2019 utbetalt i februar. Tilskuddet skal sette	Fra og med høsten 2018 innføres det en nasjonal norm for lærertetthet. Skoleåret 2018-2019 skulle gruppestørrelse 2 (dvs. i ordinær undervisning) være maksimalt 16 på 1.-4. trinn og maksimalt 21 på 5.-10. trinn. Fra og med skoleåret 2019-20 innføres den endelige lærernormen for lærertetthet i ordinær undervisning (gruppestørrelse 2) på skolenivå. Kravet

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
				kommunene i stand til å øke lærertettheten på 1.-10. trinn. Midlene er øremerket lærerstillinger til undervisning.	er at gruppestørrelse 2 skal være maksimum 15 på 1.-4. trinn og maksimum 20 på 5.-7 trinn og på 8. - 10. trinn. Normen regulerer ikke skolens klassestørrelse eller størrelsen på undervisningsgrupper. NB! Status for Vestfold er at kommunene i fylket samlet ligger høyt på gruppestørrelse 2, og at mange skoler oppfyller per i dag ikke normen.
4. Kommuner og skoler bør forberede implementering fagfornyelsen og ny overordnet del læreplanverket for grunnskoleopplæringen. Læreplanverket innføres fra skoleåret 2020/21.	<u>Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen,</u> fastsatt 1.9.2017 med hjemmel i opplæringsloven § 1-5		X	Fylkesmannen organiserer en ressursgruppe hvor kommunene kan få bistand til sin implementering av fagfornyelsen	Nye læreplaner skal tas i bruk trinnvis fra skolestart 2020. Fylkesmannen har en pådriverrolle i dette arbeidet. I samarbeid med lokal UH vil kommunene få bistand i sitt arbeid. Lederforum i Vestfold har vedtatt at deler av tilskuddet til den desentraliserte kompetanseordningen skal brukes til å bistå kommunene og friskolene i Vestfold med implementeringen og forberedelsen av fornyelsen av læreplanverket. Fylkesmannen administrerer en ressursgruppe hvor alle kommuner/friskoler er invitert til å delta, samt står som arrangør for flere fellesseminarer for Vestfoldskolene fram mot innføringen høsten 2020. Utdanningsdirektoratet kommer med følgende forventninger til skoleeiere: <i>Skoleeier har ansvar for at elevene får opplæring som er i tråd med læreplanverket, og har sammen med skoleledere ansvar for at skoler har riktig kompetanse. Skoleeiere skal stille nødvendige ressurser til disposisjon, og sørge for rammebetingelser som gir skolene mulighet til å sette seg inn i og ta læreplanverket i bruk på en god måte.</i> <i>Skoleeierne har ansvar for å støtte, utvikle og styrke profesjonsfelleskapene i og på tvers av skoler. Et profesjonsfelleskap preget av aktiv deltakelse, delingskultur, endringsvilje og kontinuerlig praksisutvikling, er viktig for å lykkes med innføringen av nytt læreplanverk. Samarbeid med de tillitsvalgte er viktig i dette arbeidet. Medvirkning fra elevene kan også være en viktig verdi i arbeidet med profesjonsfelleskapet, slik det er i skolen forøvrig.</i> https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. Signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
5. Kommunene skal selv gjennom den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling i skolen definere, prioritere og gjennomføre tiltak for kompetanseutvikling med utgangspunkt i nasjonale mål. Kompetansehevingen skal gjennomføres i samarbeid med universiteter og høyskoler.	Meld.St.21 (2016-2017)		X	Statlige midler kanaliseres til kommunene. Midlene blir fordelt basert på antall lærerårsverk i den enkelte kommune. Fylkeskommunens andel av midlene blir fordelt på bakgrunn av elevtall.	I 2017 innførte Kunnskapsdepartementet en ny modell for kompetanseutvikling i skolen. Hensikten med den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling er å bygge opp under kommunenes ansvar for kvalitetsutvikling, og stimulere til langsiktig samarbeid mellom kommunene og lærerutdanningene og utvikle UHs rolle som utviklingsaktør i skolen. I Vestfold er arbeidet med ordningen ivaretatt ved at Lederforum for oppvekst og opplæring (AU) fungerer som ordningens samarbeidsforum. Universitetet i Sørøst-Norge (USN) er valgt som utviklings- og samarbeidspartner. Fra 2019 er også fylkeskommunen (vgo) omfattet ordningen. Kommunenes prioriteringer skal bygge på skolebasert vurdering av behov for kompetanseutvikling og faglig dialog med USN. Kommuner som av ulike grunner ikke ønsker å delta i dette utviklingsarbeidet vil ikke få tildelt midler. https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/modell-for-kompetanseutvikling/

Styringsdokumenter

- Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) av 17.juli 1998 med tilhørende forskrift.
- Meld. St 28 (2015-2016) Fag- Fordypning – Forståelse
- Meld. St 21 (2016-2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen
- Meld. St. 16 (2015-2016) Fra utenforskap til ny sjanse
- Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen, fastsatt 1.9.2017 med hjemmel i opplæringsloven § 1-5
- Prop. 1 S (2018- 2019) Forslag til statsbudsjett for 2019
- Innst. 2 S (2018 – 2019) Finanskomiteens innstilling
- Prop. 113 S kommuneproposisjonen 2020

4.2.4 BARNEVERN

Forventning	Signaldokument Nasjonale mål	Krav/ pålegg	Prior. signal	Tilskudd/støtte/ kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunen har et ansvar for å gi barn rett hjelp til rett tid. Et sentralt mål er økt satsing på forebygging og tidlig innsats, slik at flere barn og unge får nødvendig hjelp. Kommunen har gjennom sin nærhet til brukeren en nøkkelrolle i forebygging.	<i>Barnevernloven § 1-1 og § 3-1</i> <i>Prop.73L</i> <i>(2016-2017)</i>	X X			Plikten til forebyggende innsats gjelder flere tjenester. Samordning er sentralt også i det forebyggende arbeidet.
2. Fritidserklæringen, Kommunen må sikre at denne blir godt kjent	<i>J.f. FNs barnekonvensjon, artikkel 31, lek og fritid</i>	X			Alle barn og unge skal ha mulighet til å delta på minst en fritidsaktivitet, uavhengig av foreldrenes økonomiske situasjon. Kommunen må legge forholdene godt til rette for et godt samarbeid med frivillige lag og foreninger.
3. Kommunen har et ansvar for å bidra til samarbeid mellom barneverntjenesten og psykiske helsetjenester. Det er nødvendig for at barn og unge med behov for flere tjenester skal få et helhetlig tjenestetilbud.	<i>Bvl. § 3-2</i> <i>Rundskriv 21/2015 fra Bufdir og Helsedirektoratet</i>	X			Barn og unge med behov for barneverntiltak har økt risiko for å utvikle emosjonelle eller atferdsmessige problemer.
4. Kommunen har et ansvar for at skole og barnevern samarbeider der det er nødvendig for at for at flere barn og unge skal fullføre sin skolegang. Fylkesmannen anbefaler at kommunen tar i bruk kurspakken «Se meg»	<i>Bvl. §3-2</i> <i>Veileder 14/2016 fra Bufdir</i> <i>Bufdir</i>	X			Barn og unge med behov for barneverntiltak har økt risiko for ikke å fullføre sin skolegang.
5. Kommunen må følge opp kompetansestrategien.	<i>Bufdir</i>		X		Tjenestestøtteprogrammet, dialogmøter, læringsnettverk og lokale utviklingsprosjekter
6. Kommunen skal ha internkontrollsystem for å sikre at kommunen utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov.	<i>Barnevernloven § 2-1 andre ledd</i> <i>Internkontrollforskriften av 14.12.2005 nr. 1584</i>	X			Internkontrollplikten omfatter, ifølge forarbeidene, alle kommunens oppgaver etter barnevernloven.

Styringsdokumenter

- FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ratifisert av Norge 8.januar 1991.
- Lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992
- Barnevernet og det forebyggende arbeidet for bar og unge og deres familier - Rundskriv Q-25/2005
- Forskrift om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenester - FOR 2005-12-14 nr. 1584
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratets Rundskriv «Samarbeid mellom barneverntjenester og psykiske helsetjenester til barnets beste» 21/2015
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Utdanningsdirektoratets veileder «Samarbeid mellom skole og barnevern. En veileder» 14/2016.

4.3 KIRKESPØRSMÅL

Den norske kirke er fra 1.1.2017 et selvstendig trossamfunn og rettssubjekt; men virksomheten og det lokale nærvær er ikke endret.

Forventning	Signaldokument nasjonale mål	Krav/pålegg	Prior. signal	Tilskudd/støtte/kompetanse e.a.	Merknader/oppfølging
1. Kommunen utreder følgende utgifter etter forslag fra kirkelig fellestråd: • Utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker• Utgifter til stillinger for kirketjener, klokker, organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellestråd• Driftsutgifter for fellestråd og menighetsråd, herunder også utgifter til administrasjon og kontorhold• Utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring• Fellestrådet budsjettforslag skal også omfatte utgifter til kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og andre kirkelige tiltak i soknet.	Kirkeloven § 15.	X			Utgiftsdekningen skal gi grunnlag for at det i soknene kan holdes de gudstjenestene biskopen forordner, at nødvendige kirkelige tjenester kan ytes, at arbeidsforholdene for de kirkelige tilsatte er tilfredsstillende, at menighetsråd og kirkelig fellestråd har tilstrekkelig adm hjelp. Dette er grunnlaget for kirkelig innsats og lokale kirkelige stillinger bl.a. som diakon og kateket. Kommunen må arbeide for at fellestrådet får økonomi til på best mulig måte å sørge for innhold og bredde i det lokale tilbudet. Dette er en viktig premisse for en åpen og inkluderende folkekirke der også kultursamarbeid inngår.
2. Kommunereformen har også direkte konsekvenser for den kirkelige organiseringen; gjelder både folkevalgte, ansatte og soknestruktur.	Kirkeloven § 5 og 14		X		Det er et kirkelig fellestråd i hver kommune. Fellestrådet har bla arbeidsgiveransvaret og samordner økonomiske, administrative oppgaver for soknene. Slik som i de aktuelle kommunene, kan disse omstillingene føre til

					merkostnader og gi organisasjonsmessige utfordringer.
3. Helse og omsorgstjenesten i kommunen har plikt til å legge til rette for den enkeltes mulighet til fri tros- og livssynsutøvelse.	HOD: Rundskriv 1-6/2009	X			Den norske kirke lokalt en ressurs i sammenhengen.
4. Biskopen er fagmyndighet med innsigelsesrett i forbindelse med regulering av kirketomter og kirkenes omgivelser.	Plan og bygn.loven. Kirkeloven § 14 og §21. Rundskriv T-3/2000.	X			I tillegg til bestemmelsene i pbl, skal biskopen skal godkjenne tiltak ved nærhet til kirker (§21 i kirkeloven), utdypet i Rundskriv T-3/2000.
Gravplasser					
5. Bispedømmerådet er fagmyndighet med innsigelsesrett i forbindelse med regulering av gravplasser og der slike blir berørt.	Plan og bygn.loven. Gravferdsloven § 4. Rundskriv T-3/2000.	X			Bispedømmeråd og biskop har felles administrasjon. For Sandefjord kommune har Fylkesmannen denne myndigheten.
6. Kirkelig fellestråd og bispedømmerådet må involveres ved bygging i nærheten av gravplasser.	Plan og bygn.loven. Gravferdsloven § 4 (Evtnt kirkeloven § 21)	X			Se punkt 5. Når gravplassen er en del av kirkens omgivelser, er også biskopen myndighet (jamfør punkt 4)
7. Kommunen skal sørge for at det er tilstrekkelig areal til gravplass og skal selv, i samråd med kirkelig fellestråd, regulere slik areal.	Kap 12 plan- og bygningsloven. Gravferdsloven § 2. Forskrift grloven: §2	X			I samsvar med økende befolkningsvekst og høyere levealder er det forventet et generelt stigende behov for gravplasser innenfor de kommende langtidsplaner,
8. Flomberedskap: Det er kommunens ansvar å inkludere gravplasser i kommunens beredskapsplaner og de spesielle utfordringer dette medfører.	NVE aktsomhetssone for flom og jordskred	X			I regionen ligger et betydelig antall kirker i NVE sine aktsomhetssoner; av 249 utsatte kirker i landet, har 206 gravplass.* I tillegg kommer gravplasser uten kirke, se nve.no.
9. Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen etter budsjettforslag fra kirkelig fellestråd.	Gravferdsloven § 3. Kirkeloven § 15 (1), bokstav d.	X			Bestemmelsen gjelder ikke Sandefjord kommune som selv er gravferdsmyndighet, jf § 23 i gravferdsloven.
10. Ved anlegg, utvidelse og vesentlig endring av gravplasser behovet for særskilt tilrettelegging av graver for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov vurderes.	Gravferdsloven § 6.		X		Økonomiske konsekvenser: Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt, dekkes kostnadene av bevilgninger i hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.

Styringsdokumenter:

- *Lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kyrkje (kirkeloven)*
- *Lov av 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven).*
- *Forskrift til lov om gravplasser, kremasjon og gravferd.*
- *KUF og MD: Rundskriv T 3/2000: Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø.*
- *Det kongelige helse- og omsorgsdepartementet (HOD): Rundskriv 1-6/2009: Rett til egen tros- og livssynsutøvelse.*
- *St.meld. nr 17 (2007 – 2008) Staten og Den norske kyrkje*
- *St.prp. nr 39 (2008 – 2009): Om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Kultur- og kirke departementet (demokratireformen i Den norske kirke)*
- *Prop. 78 L (2012-2013). Endringer i kirkeloven*

Kommunenes handlingsrom:

Kirkeordningen bygger fortsatt på delt økonomisk ansvar mellom stat og kommune. Det forutsetter tydelig økonomisk dialog mellom kommunen og kirkens ledelse for å få klare premisser for kirkens økonomiske lokale behov.

* Kirker med gravplass i Telemark som er innenfor NVE sine aktsomhetssoner: Bamble, Moland (Fyresdal), Veum, Tuddal, Lunde (Nome), Langangen, Vestre Porsgrunn (Vestsiden kirke), Flatdal, Seljord, Åmotsdal, Siljan, Kilebygda, Austbygde, Dal (Rjukan), Hovin, Høydalsmo, Mo (Tokke), Grunne, Rauland; Øyfjell.

Vestfold: Hillestad, Berg steinkirke, Ramnes, Sandefjord